

KNJIŽICA

Nema tome tako davno kako je na ovom bijelom svijetu živio jedan velik učenjak, kojemu se danas, voljom neke čudne sudbine, ne zna pravo ime. Ima pisaca koji tvrde da se zvao Todor, ali većina smatra da mu je pravo ime bilo Simeon ili Šimun. No to sada nije toliko važno, jer ja vam ne kanim pričati o njegovu imenu, nego o životu mu.

Još od rane mladosti, on se, sa nekim neuobičajenim žarom posvećivao onim, takozvanim "umnim stvarima" i nije mario ni za što drugo. Nije da se nije razumio ni u što drugo. Dapače, nije bilo stvari koje on nije znao zadivljujuće vješto i lijepo napraviti, ali ono mozganje o dubokim tajnama, za koje je potreban potpuni mir i dokolica, vezialo mu je ruke, pa je na kraju ispadalo kao da i nije sposoban ni za što osim za umovanje.

Već kao mladić otkrio je mnoge tajne, a u zreloj dobi zavlada njime silna strast da otkrije kako se stvara bogatstvo.

- Ako mi to podje za rukom - mislio je - usrećit ću cijeli ljudski rod, a i sam ću, zbog tako važnog otkrića, sigurno biti bogato nagradjen.

I tako, mozgajući o tome, i proučavajući ono što je prije bilo napisano, udubljavao se on u problem koji ga je bio zaokupio. Dugo vremena nije mislio ni o čemu drugom osim o tome. Čak i kad bi sjeo da nešto pojede, misli o tim stvarima nisu ga ostavljale na miru, tako da je jeo i ne znajući da jede, a hodao i ne znajući da hoda, baš kao kakav mjesečar. I kad je spavao, sanjao je o tome, a kad bi se probudio, nastavljao je misliti o onome o čemu je prestao sanjati. Prijatelji i poznanici nisu mogli razgovarati s njim, jer, ili ga nisu mogli prizvati iz tog njegovog svijeta u ovaj, ili su, pak, morali slušati o stvarima o kojima je razmišljao. Zbog takva ponašanja, jasno, stekao je glas čudaka, izgubio prijatelje i postao nevoljnim usamljenikom.

Nakon dugog niza godina, pokaže se da njegov čudni posao ipak nije bio uzaludan. Doista je otkrio pravi, pravcati ključ stvaranja bogatstva. Kad je postao svjestan otkrića i kad je provjerio njegovu istinitost i sagledao sav njegov značaj i veličinu mu, nije se mogao načuditi tome da mu je nešto takvo ipak pošlo za rukom, jer to je bila jedna od onih velikih i važnih stvari za kojima je tragao cijeli ljudski rod sve od svog postanka.

Ubrzo nakon toga napisao je jednu knjižicu u kojoj je, na vrlo jasan i kratak način izložio svoje otkriće. Smatrao je da dužan svoje ideje izložiti tako lijepo, jasno i pristupačno da ih može razumjeti svako dijete. Nije žalio truda ni vremena u traženju najboljih načina izlaganja, i u tome je, na kraju veoma uspio.

Potom je pisao ljudima za koje smatrao da bi ih moglo zanimati bogatstvo i bogaćenje i obavještavao ih da će im drage volje prikazati svoje otkriće. Pisao je i vladarima i uvjeravao ih da će ih ono brzo učiniti vrlo bogatima i moćnima, i to, ne samo njih, nego i cio njihov narod.

Time je završio prvi dio njegovog životnog puta i otpočeo onaj drugi i puno drugačiji.

Mnogi su ga, naime, od tih kojima je bio pisao uskoro pozvali da im izloži svoje tajne. Učenjak je počeo putovati i truditi se da svoje ideje prenese onima koji su ga pozivali. U tom novom poslu bio je nevjerojatno umješšan. Činilo se kao da bi on mogao uliti znanje i u drvenu glavu. Ali, avaj, avaj, kad bi njegovi slušači uvidjeli da im on ne tumači kako bi se, na lak način moglo stvarati zlato, niti im otkriva "trikove" s kojima bi brzo i barem nakratko napunili blagajne, ili pak dobili kredite od bogatih država, a niti išta drugo nalik tim majstorijama, odmahivali bi rukom i govorili:

- Mi smo mislili da ti znaš praviti zlato, ili nešto...tako... A to... To ti je, brate, nauka. Nama to ne treba.

Misleći da ne razumiju kako im on nudi baš ono što oni traže i što im treba, i da ne shvaćaju kako im on pokazuje najlakši način na koji to mogu postići, naš je učenjak ponovo prionuo na mozganje i dotjerivanje one svoje knjižice i tako od nje napravio pravo malo remekdjelo. No ni ta dodatna objašnjenja, kad ih je izlagao svojim slušačima, nisu pomogla da ih uvjeri u vrijednost svojih otkrića, niti da ih zainteresira za njih.

Istini za volju, nailazio je povremeno i na bistre ljude, koji su brzo uvidjali njihovu veličanstvenost i značaj, ali oni nisu imali nikakve vlasti niti utjecaja, pa mu nisu bili ni od kakve pomoći.

Kako je po naravi bio vrlo uporan, nastavio je obilaziti druge učenjake, kuće imućnih ljudi i vladarske dvorove i stalno iznova pokušavao, najjednostavnijim načinima i primjerima objašnjavati kako se s njegovim zamislima mogu, dosta brzo i dosta lako stvarati velika bogatstva. I uvijek se iznova, jednako kao i prvi put, čudio tome da ga ne razumiju baš oni koji bi ga trebali razumjeti.

Katkada bi na dvorovima, gdje je izlagao svoje učenje, izbijale prepirke između njega i njegovih slušača. Obično bi mu govorili da se po njegovu jadnom stanju najbolje vidi da ta njegova teorija ništa ne vrijedi, jer da vrijedi - govorili su - najprije bi njega samoga učinila bogatim. Često su mu govorili i to da su njegove ideje puka teorija, a da njima trebaju novci, i neka ih on, ako je pravi majstor, dobro providi s novcima, pa će onda vidjeti kako su oni dobri i sposobni gospodari.

Prostodušni Simeon, Šimun, ili kako li se već, jadan, zvao odgovarao bi im da se svaka budala zna snaći s novcima kad ih ima, i da ih zna trošiti, te da za to nikome ne treba nikakva poduka, a da je dobar gospodar samo onaj koji zna stvarati novce i svako drugo bogatstvo. Onima koji su se zaduživali, govorio je da svoju djecu bacaju u dužničko ropstvo, i da se sigurno ne bi zaduživali kad bi sami morali vraćati svoje dugove. Od takvih odgovora nije štedio ni kraljeve. No kako je živio u vrijeme prosvjećenih vladara, kad je u modi bilo strpljivo podnošenje mušica učenih ljudi i umjetnika, nisu ga davali zatvoriti, išibati ili pogubiti, nego bi ga učtivo udaljavali s dvora i onemogućavali mu da dodje opet.

Prolazile su godine, a i desetljeća. Naš je učenjak i dalje, s jednakom upornošću i s jednakim "uspjesima" pokušavao širiti svoje ideje. Smanjivala mu se jedino snaga i onaj jadni imetak s kojim je raspolagao. Na kraju nije više imao ničega osim odijela u kojem je hodao po svijetu, a u džepu tog odijela onu svoju knjižicu, koju je čuvao budnije i pažljivije nego sam život. Nadao se da će mu netko, kad tad, dati barem novce da ju štampa i tako svoje otkriće i svoju muku spasi od zaborava.

No zub vremena, koji nikad ne miruje proglođe mu i to odijelo. Jednog dana, kroz proderani džep ispadne mu ona knjižica i izgubi se. Kad je vidio da ju je izgubio, i da se više ni po čemu ne razlikuje od običnog propalice, koji je na neki drugi, ugodniji način proćerdao sav svoj život, dodje mu da se ubije. Nije to učinio samo zato što u blizini nije bilo nikakvog drveta o koje bi se objesio.

Nikako, siromah, i ni u čemu nije imao sreće.

Nakon toga, dugo je, bez iakve pameti i bez ikakve misli u glavi hodao tko zna kuda, dok nije vidio da se obreo u šumi pred krčmom "**Šumovite planine**" *, koja je bila na zlu glasu i za čijeg se gazdu pričalo da je bivši harambaša i mnogostruki ubojica. Kako se smrkavalo i više nije imao kud, zamoli on toga gazdu za prenočište i reče mu da ničeg nema, pa će mu noćenje sutradan odraditi.

No, u toj krčmi nije ostao samo sutradan. Gazda mu je ponudio da tamo ostane za stalno i da mu za uzvrat pere posudje, hrani svinje, čisti, i radi ostale, slične poslove.

Učenjak nije imao kud, pa je pristao. A i da nije, bila bi mu ostala samo skitnja i prosjačenje, pa mu je bilo čak i bolje i sigurnije da bude sudopera i svinjar.

Vlasnik svratišta, tj. te krčme nije ga nimalo poštovao, iako je vidio da je učen i pametan i znao je da je bio na mnogim dvorovima i razgovarao s kraljevima, Dapače, baš zbog toga se još više sprdao s njim. Pred nešto uglednijim gostima, kakvi su rijetko svraćali, hvalio se da njegova krčma nije makar kakva jazbina, jer je njegov sudopera i svinjar, ni manje ni više nego jedan od najučenijih ljudi u cijelom kraljevstvu. A kad bi u krčmu navratili kakvi probisvjeti, vucibatine ili seljaci, i kad bi se napili, predstavljao bi im svog učenjaka i tražio od njega da im priča o svojoj knjizi i svojim idejama, i iz toga stvarao nevjerovatan, urnebesni cirkus i komediju.

Znao je dobro iskoristiti Simeonovu pismenost i učenost. Tražio je od njega da nepismenim ljudima piše molbe, pisma i predstavke i to je masno naplaćivao. Simeonu nikad nije dao ni pare od tog "honorara", posprdno "obrazlažući" svoj stav tvrdnjom:

Da novac kvari ljude i da bi bila velika šteta i grijeh na njegovoj duši, ako bi on dozvolio da se pokvari tako dobar čovjek kao što je Simeon.

Vjerojatno se pitate zašto je Simeon podnosio svo to ruglo i ponižavanje.

A, što mu je drugo, onako starom i onemoćalom još ostalo?

Tješio se mišlju da sve to ima neki dublji i viši smisao kojeg on ne razumije i zahvaljivao Bogu i za nevolje, bijedu i sva poniženja koja mu šalje. A i nadao se, siromah, da će se na kraju netko ipak sjetiti njegovih misli, razumjeti ih i doći po njega, pa ga izbaviti iz te bijede.

No to se nije desilo. Umro je u onoj krčmi.

Ne zna se točno kako je umro, ali šušalo se da mu je - kad se razbolio i zanemoćao - krčmar "pomogao" da umre, pa ga skuhao u kotlu i njime nahranio svoje svinje. Šušalo se i to da on nije bio jedini čovjek kojem je krčmar tako "prekratio muke" i "olakšao" zadnje dane. Taj nije dopuštao da mu išta propadne i svako je zlo i svačiju nesreću znao iskoristiti i pretvoriti u svoju jadnu dobit.

Takvu je, eto, nagradu, za svoje otkriće dobio naš učenjak, Todor, Simeon, Šimun, a po nekima, čak i Smith.

***

Ona njegova knjižica, međjutim, prošla je puno bolje

Našao ju je neki dječak, kad se vraćao iz škole, i sačuvao. Kad je malo porastao, stao ju je čitati. A kako je bio bistre glave, brzo je uvidio je da je vrlo korisna. Nikome ništa nije

-----
"Šumovite planine" je naš prijevod Turskog izraza

nije govorio, nego je samo pomno učio iz nje. Porastavši još malo, počeo je, vrlo obazrivo i oprezno, samo, onako, kao usput, ili slučajno, ocu ukazivati na neke bolje načine namicanja novca i ostalih dobara. I ne primjećujući da ga sin savjetuje i uči, otac ga poslušao i poslovi mu krenu puno bolje. Na kraju se, zahvaljujući sinovljevim savjetima, čak i obogatio, a uvidjajući da je u maloga bistra glava, pošalje ga da uči visoke nauke.

“Mali” se tu veoma iskazao, ali kako se više zanimao za onu “praktičnu” stranu života, nakon završenih nauka, posveti se trgovini i gospodarenju. Na tome je radio dan i noć, i nije žalio nikakvog truda. Nikakav mu posao nije bio težak, pa stoga i nije prošlo puno vremena prije nego je postao najbogatiji čovjek u državi.

Ali on time nije bio nimalo zadovoljan. Vidio je da bi cijela država mogla biti bogatija i da bi svi ljudi mogli živjeti bolje, pa je odlučio uzeti vlast u svoje ruke. To mu je i uspjelo - sličnim lukavstvima i spretnošću kao i onomad kad je zgospodario s ocem i pomogao mu da se obogati. A kad je došao na vlast, tek se onda svojski dao na posao. Podizao je blagostanje i narod gdje se god moglo i država mu doista postade vrlo bogata i jaka.

Da bi ju održao takvom i da bi ju još više ojačao, naumi i druge ljude uputiti u umijeće stvaranja bogatstva i to iz one iste knjižice iz koje je i sam učio. Stoga ju dade štampati i raširiti među narodom. Knjižica postade vrlo glasovita i bi’ prevedena na mnoge jezike. Mnogi su učenjaci i državnici učili iz nje i na osnovu ideja onog sirotog učenjaka stvorili ovaj bogati svijet u kojem danas živimo. Nikada se svijet nije tako čudesno brzo podizao i bogatio, kao tada kad su ljudi iz nje učili kako se stvara bogatstvo i blagostanje. O njoj je, s vremenom, bilo napisano cijelo brdo drugih knjiga. I danas se o njoj više piše i govori nego o drugim knjigama.

No moram vam reći da ona ni danas nije toliko cijenjena koliko stvarno vrijedi, i da i danas ima ljudi koji ne znaju za nju, niti za njenu nauku.

A o onom nesretnom učenjaku već je dječak koji je bio našao njegovu knjižicu, ali tek kad je bio postao vladarem, pokušao nešto saznati i napisati. No, ni on, a ni drugi nakon njega nisu uspjeli saznati puno više od onog što sam vam ja ispričao na početku priče.

Eto, toliko. Drugi put ispričat ću vam nešto ljepše i bolje.